

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

หนังสือมีความสำคัญต่อการศึกษา ค้นคว้า การสืบทอดวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างสติปัญญา ความรู้และพัฒนาความคิดของมนุษย์ อันเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษาและสังคม และยังเป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม

สำหรับการอ่านนั้น ปัจจุบันต่างเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การอ่านเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคข่าวสารที่มีการแข่งขันกันสูงมาก การอ่านจะช่วยให้รับข่าวสาร ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และยังเป็นการแสวงหาความรู้ที่สะดวกและประหยัดที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ การดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การฟังวิทยุ หรือการเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากการอ่านหนังสือไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2520) จึงสรุปได้ว่าการอ่านหนังสือช่วยพัฒนาสติปัญญา ความรู้และความคิดของผู้อ่าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคมโดยรวม และยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

หนังสือและการอ่านหนังสือจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นักการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงพยายามส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรักการอ่าน โดยการสนับสนุนให้ได้อ่านหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลาย ทั้งที่เป็นสารคดีและบันเทิงคดี นอกเหนือจากการอ่านแต่หนังสือแบบเรียน เพื่อที่เด็กและเยาวชนจะได้มีความรู้ทันเหตุการณ์ สามารถติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และมีโอกาส

เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่กว้างขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองและประเทศชาติต่อไป อีกทั้งสามารถนำแนวคิดจากการอ่านหนังสือไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี

ในการอ่านนั้น ผู้อ่านหนังสือสามารถหาหนังสือที่ตนต้องการอ่านได้ด้วยวิธีต่างกัน เช่น การขอยืมจากผู้อื่น การยืมจากห้องสมุดต่าง ๆ ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และการซื้อจากร้านจำหน่ายหนังสือเพื่อเป็นสมบัติส่วนตัว ซึ่งปัจจุบันมีปริมาณหนังสือในท้องตลาดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทางสำนักพิมพ์และร้านจำหน่ายหนังสือจึงมีการแข่งขันกัน ทั้งด้านการจัดพิมพ์และจัดจำหน่าย มีการผลิตหนังสือตำราวิชาการ สารคดีและบันเทิงคดีออกจำหน่ายมากมาย เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่าน ทำให้หนังสือมีทั้งคุณภาพดีและไม่ดี และมีความหลากหลาย ในแง่เนื้อหา รูปแบบ การนำเสนอ รวมถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล แต่ละเพศ แต่ละวัย ผู้ซื้อจึงจำเป็นต้องพิจารณาเลือกหนังสือที่จะอ่านหลาย ๆ ด้านเพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพ คุ้มกับราคาและตรงกับความต้องการของตนเอง

นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี จัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลางถึงวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม มีความอยากรู้อยากเห็น และเป็นวัยกำลังศึกษาเล่าเรียน จึงมักชอบแสวงหาความรู้ ความบันเทิงจากสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง หนังสือเป็นสื่อสำคัญประเภทหนึ่ง ที่วัยรุ่นปัจจุบันหันมาสนใจอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้และความบันเทิงมากขึ้น จึงนับว่านักเรียนในวัยนี้เป็นกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายที่สำคัญของร้านจำหน่ายหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ เช่น ศูนย์กลางการปกครอง ศูนย์กลางธุรกิจ และศูนย์กลางการศึกษา เป็นต้น โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์และร้านจำหน่ายหนังสือส่วนมาก จึงอยู่ในกรุงเทพมหานคร และต่างมุ่งที่จะผลิตและจำหน่ายหนังสือ เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า "...ร้านหนังสือหลายแห่งเริ่มขยับขยายตัวเองขึ้นห้าง เหตุเพราะห้างเป็นศูนย์รวมของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และหนังสือจำนวนไม่น้อยก็ขายให้กับกลุ่มวัยรุ่น ไม่ว่าจะ เป็นนิตยสารหรือหนังสือเล่ม..." (สิทธิพัชร ธีรชัยยุทธ์, 2529) ประกอบกับ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายเป็นวัยที่กำลังพัฒนาความคิดก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ จึงสามารถพิจารณาเลือกซื้อหนังสืออ่านตามความสนใจของตนเองได้

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการเลือกซื้อหนังสือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ในด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อ ประเภทและเนื้อหาของหนังสือที่ซื้อ แหล่งที่ซื้อหนังสือ และปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหนังสือ ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายหนังสือ ในการนำใบปรับปรุงการผลิตและจัดจำหน่าย ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้อ่านที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลาย และยังเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์ในการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียน ให้ตรงกับความสนใจอ่านของนักเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็ผลดีต่อการส่งเสริมการอ่านของเยาวชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเลือกซื้อหนังสือของนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ในกรุงเทพมหานคร ในด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อ ประเภทและเนื้อหาของหนังสือที่ซื้อ แหล่งที่ซื้อหนังสือ และปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหนังสือ

สมมุติฐานในการวิจัย

การเลือกซื้อหนังสือของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร แตกต่างไปตามเพศ แผนการเรียน และรายได้ของผู้ปกครอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาการเลือกซื้อหนังสือของนักเรียนในรอบ 1 ปี เฉพาะหนังสือที่พิมพ์เป็นภาษาไทย ไม่รวมถึงนิตยสาร วารสาร และหนังสือแบบเรียน
2. ประเภทของหนังสือที่จะศึกษาแบ่งออกเป็น หนังสือสารคดี และหนังสือบันเทิงคดี

3. โรงเรียนที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการคัดเลือกจากแต่ละกลุ่มโรงเรียนตามการแบ่งกลุ่มโรงเรียนของกรมสามัญศึกษาทั้ง 8 กลุ่ม ในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้เป็นโรงเรียนประเภทสหศึกษา เพื่อให้มีกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทนประชากรในแต่ละกลุ่มจำนวน 8 โรงเรียน ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 โรงเรียนราชวินิตมัธยม
- กลุ่มที่ 2 โรงเรียนยานนาวาศึกษา
- กลุ่มที่ 3 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
- กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
- กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสตรีวิทยา 2
- กลุ่มที่ 6 โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย
- กลุ่มที่ 7 โรงเรียนบางปะกอกวิทยาลัย
- กลุ่มที่ 8 โรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม

นักเรียนในระดับชั้นมัธยมปลายทั้ง 8 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 9,051 คน นำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (ประคอง กรรณสูต, 2535) ได้ 383 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่าง (Sample Random Sampling) ตามสัดส่วนของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน และจำแนกไปตามสัดส่วนของระดับชั้นมัธยมปลายต่อไป

4. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายของโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียน ดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2536

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาการเลือกซื้อหนังสือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการเลือกซื้อหนังสือ ความสนใจในการอ่านของวัยรุ่น เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการเลือกซื้อหนังสือ ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิด โครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยสถานภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 เป็นการเลือกซื้อหนังสือของนักเรียน ในด้านความถี่ในการเลือกซื้อหนังสือ จำนวนหนังสือและราคาหนังสือที่ซื้อ วัตถุประสงค์ในการซื้อหนังสือ ประเภทและเนื้อหาของหนังสือที่ซื้อ แหล่งที่ซื้อหนังสือ และปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหนังสือ

ตอนที่ 3 บัญชีในการเลือกซื้อหนังสือ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือและตลาดหนังสือในปัจจุบัน

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามขอบเขตที่กำหนดไว้

5. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-TEST ค่า F-TEST และค่า Chi-square

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบแนวทางในการเลือกซื้อหนังสือของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่าย ในการปรับปรุงการผลิตและวางแผนจัดจำหน่ายให้สอดคล้องกับความสนใจอ่านของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากยิ่งขึ้น

2. บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนได้ทราบความสนใจ และแนวทางในการเลือกหนังสืออ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุด ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการอ่านได้ทางหนึ่ง

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แผนการเรียน หมายถึง แผนการเรียนที่โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ ซึ่งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 โรงเรียนมีแผนการเรียนที่เปิดสอนทั้งสิ้น 5 แผนการเรียนได้แก่

1. แผนการเรียนวิทย์-คณิต
2. แผนการเรียนศิลป์-คณิต
3. แผนการเรียนศิลป์-สังคม
4. แผนการเรียนศิลป์-ภาษา
5. แผนการเรียนศิลป์ทั่วไป ซึ่งรวมถึงแผนการเรียนที่เน้นทางอาชีพตามที่ทางโรงเรียนเปิดสอน ได้แก่ เกษตรกรรม, ชุรกิจ, ศิลปกรรม, พลานามัย, ดนตรี, พาณิชยกรรม, คหกรรมและอื่น ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อหนังสือ หมายถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้นักเรียนตัดสินใจซื้อหนังสือแบ่งเป็น

1. แรงจูงใจที่ใ้มนำใจให้ต้องการซื้อหนังสืออ่าน ได้แก่ คำแนะนำของเพื่อนหรือครู บทวิจารณ์หนังสือจากวารสาร และหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ ผลการประกวดหนังสือ เป็นต้น
2. ส่วนประกอบของหนังสือ ได้แก่ เนื้อเรื่อง ผู้แต่ง ภาพประกอบ สำนักพิมพ์ ปิพิมพ์ เป็นต้น

หนังสือสารคดี หมายถึง หนังสือที่ผู้เขียนมุ่งให้สาระ ความรู้ ทั้งในด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการ

หนังสือบันเทิงคดี หมายถึง เรื่องที่เขียนขึ้นโดยมุ่งที่จะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อารมณ์เป็นสำคัญ ไม่เน้นเนื้อหาเชิงความรู้หรือวิชาการ เป็นเรื่องที่ใช้จินตนาการสร้างขึ้น ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล หนังสือการ์ตูน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย